

HET EINDE VAN DE GAN

Om bouwend Nederland te beschermen tegen ontbrekende kennis over rugstreeppadden en vleermuizen is in 2006 de Gegevensautoriteit Natuur (GAN) opgericht vanuit het toenmalige ministerie van LNV. Door alle gegevens over beschermde soorten en de locaties waar die zich bevinden, te verzamelen en toegankelijk te maken in de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF), kan iedereen vooraf inzien of het beoogde plangebied wellicht zwaarbeschermde soorten herbergt. Beheer en onderhoud van de GAN kosten bijna 2,5 miljoen euro per jaar en het ziet er naar uit dat deze geldstroom binnenkort wordt gestaakt. De markt (ontwikkelaars, gemeentes, waterschappen, etc) toont onvoldoende animo om de GAN overeind te houden door tegen betaling natuurgegevens af te nemen en het einde van de GAN lijkt daarom nabij. Is dat erg? Nee hoor, de GAN is altijd overbodig geweest en leed vanaf het allereerst begin aan ernstige denkfouten waardoor het einde van deze Autoriteit onvermijdelijk was en is. De overbodigheid en denkfouten worden in dit artikel uiteengezet.

Eric van der Aa

28

TOETS 04 13

De GAN is geheel afhankelijk van gegevens die door derden worden aangeleverd: professionele of amateur-natuuronderzoekers. Daar is niks mis mee, maar beide groepen onderzoeken vooral bestaande natuurgebieden omdat de beheerders aldaar voortdurend behoefte hebben aan goede inventarisatiegegevens, dan wel omdat de amateuronderzoeker daar het liefst en het vaakst verblijft, omdat er zoveel natuur is. Ook biologiestudenten doen een groot deel van hun onderzoekservaring op in natuurgebieden, onder meer omdat ze dan kunnen voortbouwen op bestaande gegevensreeksen. Ruimtelijke dynamiek is echter vooral buiten natuurgebieden aan de orde, in stadsranden en in agrarisch gebied. Daarvan zijn zelden natuurgegevens beschikbaar omdat er qua natuur weinig te onderzoeken of te beleven valt. In veel gevallen kan de GAN in dat soort gebieden slechts oude gegevens leveren op uurhok-basis (5 x 5 km), waarmee alleen geconcludeerd kan worden dat nader veldonderzoek nodig is. Om bij de Raad van State 'overeind' te blijven zijn immers inventarisatiegegevens nodig die tegelijkertijd actueel, gedetailleerd en gebiedsdekkend zijn en volgens de geldende protocollen zijn uitgevoerd. De GAN kan dat buiten natuurgebieden zelden of nooit leveren.

Geen meerwaarde

De GAN heeft verder nauwelijks meerwaarde ten opzichte van openbare (en kostenloze) databanken, zoals Waarneming.nl. 50 procent van de gegevens in de NDFF is afkomstig van Waarneming.nl. Sinds 2009 draagt Stichting GAN jaarlijks 150.000 euro bij in de 250.000 euro kostende exploitatie van Waarneming.nl. De 2,5 miljoen euro die de GAN jaarlijks kost, zou daar ongetwijfeld beter zijn besteed.

De gegevens op Waarneming.nl zijn reeds gevalideerd door deskundige ecologen en worden door de GAN (terecht) zonder nadere toetsing overgenomen. Waarom zou je dan betalen voor iets dat gratis is? Ter indicatie,

DE AUTEUR

Eric van der Aa (010-2018630 eric.vanderaa@rho.nl) is senior-ecoloog bij Rho adviseurs voor leefruimte en redactielid van *Toets*.

een standaardlevering door de GAN voor alle soortgroepen in 4 kilometerhokken kost 1140 euro exclusief btw en dan weet je alleen nog maar dat nader veldonderzoek nodig is. Een ervaren ecoloog schrijft voor veel minder geld een gedegen quickscan met dezelfde conclusie op basis van openbare gegevens en expertise.

Juridische onvoldoende hard

De GAN is niet bewezen Raad-van-State-proof, ondanks de suggestie tussen de regels door dat dit wel het geval is. Zo wordt op de website gesteld: “U bent beter voorbereid op het aanvragen of verlenen van een vergunning (..) in het kader van de Flora- en faunawet.” Nu is het de vraag of de Dienst Regelingen een ontheffing verleent op basis van louter GAN-gegevens en het is nog twijfelachtiger of zo’n verleende ontheffing een juridische procedure overleeft.

Het gebruiken van GAN-gegevens is hoe dan ook geen juridische noodzaak. Ter indicatie, de Raad van State kent tot en met juli 2013 tien uitspraken waarin iets gezegd wordt over de Gegevensautoriteit Natuur¹. In

negen gevallen gaat het over het al dan niet gebruik maken van het Vleermuisprotocol van de GAN. Dit protocol (dat overigens zeer nuttig is) is opgesteld door landelijke vleermuisdeskundigen en de GAN heeft er een goedkeuringsstempeltje opgezet, voor wat het waard is. Slechts één RvS-uitspraak gaat over de kwaliteit van ecologische gegevens. Die uitspraak (201112940/2/R1) gaat over een ecologisch onderzoek van een adviesbureau dat appellanten hebben voorgelegd aan de GAN. Die concludeerde (uiteraard) dat ‘sprake is van tekortschietende raadpleging van bronnen en van het gebruik van verouderde data’. De Afdeling oordeelde echter:

“Hoewel in de brief van de Gegevens Autoriteit kanttekeningen worden geplaatst bij de in het Natuuronderzoek gebruikte onderzoeksmethodes, bestaat naar het voorlopig oordeel van de voorzitter in hetgeen [verzoeker] en anderen hebben aangevoerd geen aanleiding het door BRO verrichte Natuuronderzoek onvolledig dan wel ondeugdelijk te achten. Daarbij wordt van belang geacht dat BRO door middel van bureauonderzoek, waarbij gebruik is gemaakt van gegevens op locatieniveau van vaatplanten en broedvogels van de provincie Limburg en van algemene verspreidingsatlassen, en door middel van veldonderzoek naar ecotopen en sporen en verblijfplaatsen van beschermde dieren heeft onderzocht of de verbodsbepalin-

1. De term Nationale Databank Flora en Fauna komt helemaal nooit voor in uitspraken van de Afdeling.

gen van de artikelen 8 tot en met 12 van de Ffw worden overtreden en of de zorgplicht van artikel 2 van die wet is overtreden.”

Oftewel, de rechter vindt helemaal niet dat gegevens van de GAN onmisbaar zijn en twijfelt kennelijk ook aan het oordeel van de GAN over ecologisch onderzoek van anderen .

Nog meer onzin

In de Volkskrant van 9 juli verscheen een interview met professor Van Groenendaal van de Gegevensautoriteit Natuur naar aanleiding van het beëindigen van de overheidssubsidie. Dit artikel stond vol fouten, maar dat kunnen we de niet-deskundige journalist nauwelijks kwalijk nemen. Kwalijker is de uitspraak van de directeur van de stichting GAN die mokt dat ze ‘de wens van bouwbedrijven om echt rekening te houden met de natuur hebben overschat. Dat past niet in hun bedrijfsproces’. Mijn inschatting is dat bouwbedrijven en hun adviseurs best rekening willen houden met natuur maar niet willen betalen voor informatie zonder meerwaarde. In hetzelfde artikel maakt men zich zorgen over ‘het verdwijnen van het onafhankelijk toezicht op natuurgegevens’. Dat is onzin, voor 2007 was er ook betrouwbaar toezicht op natuurgegevens en wel door de Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO’s) zoals SOVON, RAVON, VZZ enzovoorts, alsmede door het team achter Waarneming.nl

Tot slot

Het verzamelen van natuurgegevens binnen natuurgebieden is een overheidstaak maar het is merkwaardig dat het verzamelen van natuurgegevens daar buiten, ten behoeve van bijvoorbeeld bouwprojecten, sinds 2006 als een overheidstaak wordt beschouwd. Voor slechts een fractie van de totale projectkosten kan een initiatiefnemer immers zelf goed veldonderzoek financieren. Dat is slechts een kwestie van goede planning. Goed veldonderzoek vooraf is in ieder geval goedkoper dan het opentrekken van een blik juristen wanneer het achteraf fout gaat. Goed veldonderzoek kost ook minder dan het stilleggen van de bouw per dag vanwege het ontbreken van veldonderzoek. De meeste projectontwikkelaars en overheden weten dat inmiddels ook wel.

Al met al is de GAN het zoveelste voorbeeld van goedbedoeld natuurbeleid dat achteraf niets meer blijkt dan geldverspilling. Dit project kan daarom worden geschaard in het rijtje van ecoducten, agrarisch natuurbeheer en wie weet wat er in de toekomst allemaal nog flopt (de PAS?). Nog nooit echter was een mislukt natuurproject vooraf zo aantoonbaar kansloos als dit. Alle bovenstaande argumenten waren immers ook in 2006 al glashelder. Hoe nu verder zonder Gegevens Autoriteit Natuur? Gewoon, net als voorheen gebruik maken van openbaar beschikbare gegevens en ecologische expertise. En bij twijfel tijdig goed veldonderzoek (laten) uitvoeren, want alleen dat is altijd Raad-van-State-proof. ■